

UDC (УДК) 343.322(477)

Міськів Дмитро Михайлович,
здобувач освітнього ступеня доктора філософії у галузі права
кафедри кримінального права і кримінології
Львівського державного університету внутрішніх справ
(Львів, Україна)
e-mail: dimon.miskiv@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3710-0374

АНАЛІЗ ОЗНАК ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ СКЛАДУ ДЕКЛАРУВАННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Анотація. Проаналізовано ознаки об'єктивної сторони складу декларування недостовірної інформації за кримінальним законодавством України. Розглянуто найсуттєвіші проблеми, що виникають у теорії кримінального права України, стосовно відповідальності за декларування недостовірної інформації, а також проблем, пов'язаних із встановленням ознак об'єктивної сторони у практиці застосування положень ст. 366-1 Кримінального кодексу України. Здійснено порівняння ознак об'єктивної сторони складу цього кримінального правопорушення із суміжними складами кримінальних та адміністративних правопорушень.

Ключові поняття: кримінальна відповідальність, суб'єктивна сторона складу злочину, корупційні злочини, декларація, декларування недостовірної інформації.

Miskiv Dmytro,
Postgraduate Student
of the Department of Criminal Law and Criminology,
Lviv State University of Internal Affairs
(Lviv, Ukraine)
e-mail: dimon.miskiv@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3710-0374

ANALYSIS OF THE SIGNS OF THE OBJECTIVE SIDE OF THE WAREHOUSE DECLARATION

Abstract. The most significant problems that arise in the theory of criminal law of Ukraine regarding the responsibility for declaring unreliable information, as well as problems related to the establishment of features of the objective side in the practice of the provisions of Art. 366-1 of the Criminal Code of Ukraine were considered.

Taking into consideration the theoretical developments in this area, possible ways to solve theoretical problems related to the provisions of Art. 366-1 of the Criminal Code of Ukraine, as well as possible ways to improve the provisions of criminal law to establish liability for declaring unreliable information are identified.

It is established that the similarity in content of this form of the objective side of the criminal offense under Art. 366-1 of the Criminal Code of Ukraine, as an intentional failure to submit a declaration with one of the acts specified in the corpus delicti under Art. 172-6 of the Code of Ukraine on Administrative Offenses (late submission of a declaration), also greatly complicates, and sometimes distorts law enforcement and judicial practice.

It is proved that the establishment of responsibility for declaring unreliable information in the provisions of the Code of Ukraine on Administrative Offenses in some way violates the unity and quality of legislation, in particular the specified form of the objective side of an administrative offense related to corruption, established under Art. 172-6 actually competes with the provisions of Art. 366 of the Criminal Code of Ukraine.

It is substantiated that for the incurrance of criminal liability under Art. 366 of the Criminal Code of Ukraine are not set any minimum limits, but administrative liability for declaring unreliable information will arise only if the declared information differs from the reliable at least 100 subsistence minimums for able-bodied persons (UAH 210200). It follows that the provisions of Art. 172-6 of the Code of Ukraine on Administrative Offenses are much more loyal than the provisions of Art. 366 of the Criminal Code of Ukraine.

Key concepts: criminal liability, subjective side of corpus delicti, corruption crimes, declaration, declaration of unreliable information.

Вступ

Теоретичні напрацювання щодо визначення змісту ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366-1 КК України, а також практика застосування положень цієї статті, вказують на низку проблем, пов'язаних, зокрема із визначенням ознак об'єктивної сторони складу декларування недостовірної інформації, а також наявності у законодавстві України складу адміністративного правопорушення, яке щонайменше в одній із форм об'єктивної сторони фактично збігається з положеннями аналізованої статті.

Окрім того, схожість за своїм змістом такої форми об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366-1 КК України, як умисне неподання декларації із одним з діянь, визначених у складі правопорушення, передбаченого ст. 172-6 КУпАП (несвоєчасне подання декларації), також ускладнює, а подекуди і спотворює правоохоронну та судову практику.

З огляду на це, розгляд ознак об'єктивної сторони складу декларування недостовірної інформації набуває неабиякої актуальності.

Зважаючи на чималу кількість публікацій, які присвячені складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366-1 КК України, потрібно зазначити, що окремі проблемні аспекти є малодослідженими і надалі викликають низку запитань. Загалом відповідальності за декларування недостовірної інформації присвятили свої праці такі дослідники, як Є. О. Алісова, В. В. Андрієшин, Н. Антонюк, О. С. Бондаренко, О. В. Бульба, О. З. Гладун, О. О. Дудоров, І. В. Єрьоменко, В. В. Мартиновський, І. І. Митрофанов, Д. Г. Михайленко, М. І. Мельник, В. Я. Настюк, В. П. Попович, С. М. Тернецький, М. І. Хавронюк, К. О. Черевко, О. М. Шевчук та інші.

Метою статті є аналіз теоретичних праць, які присвячені складу вказаного кримінального правопорушення, проблемних аспектів об'єктивної сторони складу декларування недостовірної інформації у правоохоронній та судовій практиці, а також визначення можливих способів їх вирішення.

1. Подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування

Об'єктивна сторона є мабуть найінформативнішим елементом будь-якого складу кримінального правопорушення, оскільки саме вона описує суспільно небезпечне діяння, відображає зовнішню його сторону.

Підтримуючи цю тезу, науковці зазначають, що специфіка кожного складу злочину виражається головним чином в об'єктивній стороні, й що саме у цьому елементі складу злочину найчастіше проходить межа, яка відрізняє один злочин від іншого [1, с. 131].

Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366-1 КК України, виражається у двох формах: 1) поданні суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 2) умисному неподанні суб'єктом декларування зазначеної декларації. Водночас кримінальне законодавство не передбачає як обов'язкової умови настання суспільно небезпечних наслідків.

Відповідно першою формою об'єктивної сторони складу цього злочину є подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

У цьому разі слід мати на увазі, що процес подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, регламентується Законом України «Про запобігання корупції».

Тому для правильного розуміння змісту об'єктивної сторони складу аналізованого злочину потрібно розглянути вказані положення.

Подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, безпосередньо регламентовано ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції». Так, у ч. 1 цієї статті вказано, що особи, зазначені у пункті 1, підпунктах «а» і «в» пункту 2, пункті 5 частини першої статті 3 цього Закону, зобов'язані щорічно до 1 квітня подавати шляхом заповнення на офіційному вебсайті Національного агентства декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік за формою, що визначається Національним агентством.

Відповідно законодавством України чітко визначено, хто, у який строк і як повинен подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави та місцевого самоврядування. Водночас такі відомості мають відповідати дійсності, а отже відображати реальні показники, які повинні бути у декларації.

Так, на думку окремих науковців, подання завідомо недостовірних відомостей у декларації – це внесення суб'єктом декларування неправдивої (невідповідної, такої, що повністю або частково не відповідає дійсності) інформації та подальше її розміщення на офі-

ційному вебсайті Національного агентства (за цих умов, на погляд науковців, ідеться про специфічну форму службового підроблення) [2, с. 872]. Інші дослідники вважають, що подання завідомо недостовірних відомостей означає те, що особа усвідомлює, що інформація, яка вноситься нею до декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є неправдивою та не відповідає реальному стану речей [3, с. 59].

Аналіз цієї форми об'єктивної сторони складу декларування недостовірної інформації вказує на один дискусійний аспект. Встановлення відповідальності за декларування недостовірної інформації в положеннях КУпАП теж певним способом порушує єдність та зрозумілість законодавства. Йдеться про те, що вказана форма об'єктивної сторони складу адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, яке передбачено ст. 172-6, фактично теж конкурує із положеннями ст. 366 КК України.

У наукових публікаціях щодо розглядуваної обставини зазначається, що підставами для відмежування декларування недостовірної інформації (ст. 366-1 КК України) від порушення вимог щодо фінансового контролю (ст. 172-6 КУпАП) є характер шкоди, об'єктивна та суб'єктивна сторони вказаних протиправних діянь [4, с. 187].

Однак у цьому аспекті слід зазначити, що для настання кримінальної відповідальності за ст. 366 КК України жодних мінімальних меж не встановлено, про що раніше зазначалось, натомість адміністративна відповідальність за декларування недостовірної інформації настає лише у разі, якщо задекларовані відомості відрізняються від достовірних щонайменше на 100 прожиткових мінімумів для працездатних осіб (210200 грн). З цього вбачається, що положення ст. 172-6 КУпАП є набагато лояльнішими ніж положення ст. 366 КК України.

Окрім того, такий стан речей, як видається, порушує положення ч. 2 ст. 9 КУпАП, де вказано, що адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть відповідно до закону кримінальної відповідальності.

Саме тому окремі науковці на це акцентують та, ба більше, пропонують конкретні способи усунення вказаної проблеми.

Так, на думку Д. Г. Михайленка, встановлення адміністративної відповідальності за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації суперечить підходу до встановлення відповідальності за різні підроблення документів саме в КК України та не може адекватно відобразити небезпеку такого діяння. Водночас

відновлюється проблема встановлення в межах процедур, передбачених КУпАП, того, що особою було подано саме завідомо недостовірні відомості. Тому для усунення описаної проблеми варто виключити адміністративну відповідальність за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації з одночасним встановленням за це кримінальної відповідальності, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму понад 20 прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Зазначений мінімальний поріг, на його думку, фактично слугуватиме для формалізації в тексті КК України ознак малозначності декларування недостовірної інформації за критерієм різниці між недостовірними й достовірними відомостями [5, с. 31].

На цій підставі виключення з положень ст. 172-6 КУпАП та ст. 366-1 КК України такої форми, як подання в декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, завідомо недостовірних відомостей, видається виправданим.

Окрім того, на не вельми ефективну практику застосування положень ст. 366-1 КК України у цій формі вказує й судова практика. Так, з проаналізованих 147 вироків об'єктивна сторона складу цього злочину характеризувалась: умисним неподанням декларації – у 138 вироків; поданням завідомо неправдивих відомостей – у 8 вироків; і умисним неподанням декларації, і поданням завідомо неправдивих відомостей – у 1 вирокі.

2. Умисне неподання суб'єктом декларування декларації. Схожість за своїм змістом об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366-1 КК України, із одним із діянь, визначених у складі правопорушення, передбаченого ст. 172-6 КУпАП (несвоєчасне подання декларації)

Другою формою об'єктивної сторони аналізованого складу злочину є умисне неподання декларації.

Указана форма об'єктивної сторони полягає у невиконанні суб'єктом декларування покладеного на нього обов'язку – подати у встановлені строки декларацію. Відповідно з об'єктивної сторони ця форма характеризується бездіяльністю.

У наукових джерелах вказується, що неподання декларації полягає в послідовному невиконанні суб'єктом декларування двох обов'язків – передати декларацію до НАЗК в строк, визначений законом та впродовж десяти днів із дня отримання повідомлення НАЗК про неподання декларації. Адже, зазначають науковці, неподання декларації слід відрізнити від її

несвоєчасного подання без поважних причин, відповідальність за що настає за ч. 1 ст. 172-6 КУпАП [6, с. 1148].

З'ясування змісту цієї форми об'єктивної сторони складу декларування недостовірної інформації, на перший погляд, не викликає труднощів, однак правильніше зазначити не викликало б, якби в КУпАП не було передбачено відповідальності за несвоєчасне подання декларації. У зв'язку з цим і в теорії, і у практиці застосування виникла дилема, що саме потрібно вважати умисним неподанням декларації, а що несвоєчасним її поданням. Адже, у разі, якщо суб'єкт декларування станом на 1 квітня не подав декларацію фактично у його діянні наявний склад злочину, передбачений ст. 366-1 КК України. Попри це, якщо вказана особа подасть цю декларацію, до прикладу 5 квітня, йдеться про несвоєчасне її подання. Однак варто наголосити, що фактично 1 квітня у разі неподання декларації діяння містить ознаки складу злочину.

Вказана проблема насправді має вагоме значення, оскільки аналіз судової практики застосування положень цих статей свідчить про те, що немає способів її вирішення.

Загалом автори обґрунтовують розмежування складів цих деліктів тим, що основною відмінністю між аналізованими протиправними діяннями є характер шкоди, що для злочину завжди є істотною. Стосовно решти підстав для відмежування, то з огляду на те, що предмет (декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування), суб'єкт цих правопорушень (спеціальний суб'єкт) та об'єкт (суспільні відносини у сфері запобігання корупції) – тотожні, вони не можуть бути взяті за основу під час кваліфікації діяння особи. Тобто відмежування необхідно здійснювати, спираючись, по-перше, на об'єктивну сторону діяння, адже для злочину, відповідальність за вчинення якого передбачена ст. 366-1 КК України, – це подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої ЗУ «Про запобігання корупції», або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації, а для адміністративного правопорушення, відповідальність за вчинення якого передбачена ст. 172-6 КУпАП, – це несвоєчасне подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані. По-друге, підставою

для відмежування є й суб'єктивна сторона, що для злочину характеризується прямим умислом, а для адміністративного правопорушення і прямим умислом, і непрямим [4, с. 186–187].

За відсутності прямої вказівки у законодавстві на розмежування цих двох форм, судова та правоохоронна практика як і теорія керуються положеннями ч. 3 ст. 49 Закону України «Про запобігання корупції», де вказано, що у разі, якщо за результатами контролю встановлено, що суб'єкт декларування не подав декларацію, Національне агентство письмово повідомляє такого суб'єкта про факт неподання декларації, і суб'єкт декларування повинен протягом десяти днів з дня отримання такого повідомлення подати декларацію в порядку, визначеному ч. 1 ст. 45 цього Закону.

Відповідно несвоєчасне подання декларації може мати місце протягом 10 днів з моменту письмового повідомлення НАЗК про факт неподання декларації. Після спливу цього строку особа підлягатиме кримінальній відповідальності за умисне її неподання.

З одного боку, відповідальність за таке діяння повинна бути, з іншого – видається, що не кримінальна. У цьому випадку встановлення адміністративної відповідальності за умисне неподання декларації поряд із вказівкою в Законі «Про запобігання корупції» на те, що складання адміністративного протоколу за правопорушення, пов'язане з корупцією, тягне звільнення із займаної посади, видається достатнім засобом реагування держави на подібні факти.

Така пропозиція: по-перше, забезпечить гуманізацію відповідальності за такі діяння; по-друге, усуне проблему в розмежуванні умисного неподання декларації від її несвоєчасного подання, оскільки не буде потреби в останній формі.

В. П. Попович вважає, що чинне кримінальне законодавство України встановлює доволі суворі санкції за вчинення таких діянь. Так, наприклад, одержання службовою особою неправомірної вигоди з використанням наданої їй влади чи службового становища в особливо великому розмірі, або якщо таке діяння вчинене службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище, тягне покарання у виді позбавлення волі на строк від восьми до дванадцяти років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, з конфіскацією майна та зі спеціальною конфіскацією (ч. 4 ст. 368). З огляду на це, авторка вважає, що додаткова криміналізація ще й, фактично, «способу» приховування раніше вчинених протиправних діянь, є надмірною [7].

Висновки

Аналіз об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 366-1 КК України, свідчить про наявність низки проблем у розмежуванні цього кримінального правопорушення із суміжними складами кримінальних та адміні-

стративних правопорушень, а також підтвердив раніше висловлене у інших публікаціях припущення про недоцільність криміналізації декларування недостовірної інформації в окремому складі кримінального правопорушення.

Список використаних джерел

1. Трайнин А. Н. Общее учение о составе преступления. М. : Госюриздат, 1957. 364 с.
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. К. : Юрінком Інтер, 2016. 1064 с.
3. Алісова Є. О., Мартиновський В. В., Настюк В. Я., Шевчук О. М. Відповідальність за корупційні правопорушення : навч. посіб. Х. : Юрайт, 2017. 168 с.
4. Бондаренко О. С. Предмет злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Національна академія внутрішніх справ. К., 2016. 290 с.
5. Михайленко Д. Г. Взаємодія елементів деліктного законодавства для забезпечення антикорупційного фінансового контролю. *Судова та слідча практика в Україні*. 2017. Вип. 4. С. 24–37.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 11-те вид., переробл. та допов. К. : ВД «Дакор», 2019. 1384 с.
7. Попович В. П. Окремі проблеми встановлення кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації. 2015. URL: <http://dspace.nau.edu.ua/handle/NAU/13445>

References

1. Trainyn, A. N. (1957). *Obshchee uchenye o sostave prestupleniya* [General doctrine of the corpus delicti]. M.: Hosiuryzdat [in Russ.].
2. Dzhuzhi, O. M., Savchenko, A. V., & Cherniei, V. V. (eds.) (2016). *Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy* [Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine]. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukr.].
3. Alisova, Ye. O., Martynovskyi, V. V., Nastyiuk, V. Ya., & Shevchuk O. M. (2017). *Vidpovidalnist za koruptsiini pravoporushennia* [Liability for corruption offenses]. Kharkiv: Yurait [in Ukr.].
4. Bondarenko, O. S. (2016). *Predmet zlochyniv u sferi sluzhbovoi diialnosti ta profesiinoi diialnosti, poviazanoi z nadanniam publicznykh posluh* [The subject of crimes in the field of official activity and professional activity related to the provision of public services]. *Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav*. Kyiv [in Ukr.].
5. Mykhailenko, D. H. (2017). *Vzaiemodiia elementiv deliktneho zakonodavstva dlia zabezpechennia antykoruptsiinoho finansovoho kontroliu* [Interaction of elements of tort legislation to ensure anti-corruption financial control]. *Sudova ta slidcha praktyka v Ukraini*, 4, 24–37 [in Ukr.].
6. Melnyk, M. I., & Khavroniuk, M. I. (eds.).(2019). *Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy* [Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine]. Kyiv: VD «Dakor» [in Ukr.].
7. Popovych, V. P. (2015). *Okremi problemy vstanovlennia kryminalnoi vidpovidalnosti za deklaruvannia nedostovirnoi informatsii* [Some problems of establishing criminal liability for declaring unreliable information]. Retrieved from <http://dspace.nau.edu.ua/handle/NAU/13445> [in Ukr.].

*Стаття: надійшла до редакції 06.08.2020
прийнята до друку 28.09.2020*

*The article: is received 06.08.2020
is accepted 28.09.2020*